

การใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

กรณีศึกษา บ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

The Utilization and Participation of the Public in The Conservation and Restoration of Mangrove Forests in Ban Klang, Bangtoey Subdistrict, Muang District, Phang-nga Province

ธิดารัตน์ คำล้อม^{1*} นิติญา สังขนันท์¹ และ นงนภัต สกลุม¹Tidarat Kumlom^{1*}, Nitiya Sangkhanan¹ and Nongnapat Saklunmal¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนบ้านกลาง และศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนของประชาชนบ้านกลาง โดยศึกษาประชากรทุกครัวเรือนที่อาศัยอยู่ หมู่ 6 บ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา จำนวน 199 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่าปลาที่จับได้มากที่สุดคือ ปลากะบอก (ร้อยละ 41.18) หอยที่จับได้มากที่สุด คือ หอยจู้บแจง (ร้อยละ 32.75) กุ้งที่จับได้มากที่สุด คือ กุ้งแชบ๊วย (ร้อยละ 51.58) ปูที่จับได้มากที่สุด คือ ปูดำ (ร้อยละ 75.00) พบพันธุ์ไม้ที่นำมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ แสม (ร้อยละ 32.87) ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบ้านกลาง จัดอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81

ABSTRACT

This research aims to study the utilization of resources in the mangrove forest area of Ban Klang and study the level of participation in conservation and rehabilitation of the mangrove forests of Ban Klang people. All 199 households living in Mu 6, Ban Klang, Bangtoey Subdistrict, Muang District, Phang-nga Province were studied. The tool used in the research was questionnaire and data analysis was frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results showed that the highest catching of fish, shell, shrimp, and crab was *Mugil dussumieri* (41.18%), *Cerithidea sp.* (32.75%), *Penaeus indicus* (51.58%), and *Scylla serrata* (75.00%), respectively. Most of the trees used were *Avicennia alba* (32.87%). Participation in conservation and rehabilitation of mangrove forest was classified as moderate participation with the mean value of 2.22 and the standard deviation of 0.81.

Key Words: the utilization, public participation, mangrove forests

*Corresponding author; e-mail address :tidarat.k@pkru.ac.th

¹สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 83000¹Environmental science Program, Faculty of Science and Technology, Phuket Rajabhat University 83000

คำนำ

ป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่อยู่ในแนวเชื่อมต่อ ระหว่างผืนแผ่นดินกับพื้นน้ำทะเลในเขตร้อน และกึ่งร้อนของโลก ประกอบด้วย สังคมพืชและสัตว์น้ำหลายชนิด ดำรงชีวิตร่วมกันภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นดินเลน น้ำกร่อย และมีน้ำทะเลท่วมถึงอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น ป่าชายเลนจะพบได้ในบริเวณที่เป็นชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำ อ่าว ทะเลสาบ และรอบเกาะแก่งต่าง ๆ ป่าชายเลน เป็นระบบนิเวศที่มีความเฉพาะตัวและมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของชายฝั่งทะเล นับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามหาศาลทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของประเทศ (พูลศรี, 2556)

ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหารสำคัญของมนุษย์เนื่องจากเป็นที่ซึ่งมีชีวิตในทะเล เช่น ปลา ปู กุ้ง และหอย นานาชนิด เข้ามาอาศัยหลบภัย เจริญเติบโต สืบพันธุ์และวางไข่ และไม้ในบริเวณป่าชายเลนยังสามารถนำมาสร้างบ้านเรือน อุปกรณ์ต่าง ๆ ใช้เป็นเชื้อเพลิง และยารักษาโรค รวมถึงป่าชายเลนยังเป็นแนวป้องกันการกัดเซาะ ชายฝั่งทะเล และลดความรุนแรงของคลื่น น้ำทะเลที่กระทบกับชายฝั่งได้อีกด้วย ดังนั้นเมื่อป่าชายเลนถูกทำลายหรือเสื่อมโทรมลง จะส่งผลให้ระบบนิเวศป่าชายเลนเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะมีผลกระทบต่องานที่มีชีวิตต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลน จึงมีความสำคัญอย่างมากที่ต้องเร่งดำเนินการศึกษาวางแผนการใช้ และจัดการทรัพยากรป่าชายเลนอย่างถูกต้องและยั่งยืนต่อไป (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559)

ป่าชายเลนบ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา มีบางพื้นที่ที่ป่าชายเลนมีความเสื่อมโทรมอย่างมาก อันเนื่องมาจากการสัมปทานเหมืองแร่ ช่วงปี 2522 – 2532 ส่งผลให้ปริมาณสัตว์น้ำมีจำนวนลดลง ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน ทำให้ประชาชนบ้านกลางมีการรวมกลุ่มกันในการฟื้นฟูและพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่งขึ้นในปี 2535 ชุมชนมีการแบ่งโซนในการอนุรักษ์ ไร่สอย และมีการปลูกเสริมป่าอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละครั้ง และได้มีการจัดตั้งป่าชุมชน โดยใช้ชื่อว่า ป่าชุมชนบ้านกลาง อีกทั้งยังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ที่มีความยาวของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 884 เมตร อีกด้วย (ไชยภูมิ, 2554) ประกอบกับในปัจจุบัน ประชาชนในชุมชนได้มีการอนุรักษ์และร่วมมือกันฟื้นฟูป่าชายเลน ทำให้ป่าชายเลนบ้านกลางมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น และเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำตามธรรมชาติ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนของประชาชนบ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนให้คงสภาพความอุดมสมบูรณ์ เพื่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตได้อย่างยาวนานและยั่งยืนสืบไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับประชาชนจำนวน 199 ครัวเรือน ซึ่งเก็บข้อมูลทุกครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่ 6 บ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนบ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา และตอนที่ 3 ศีรษะระดับการมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน บริเวณพื้นที่บ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard

Deviation) ในการวัดระดับการมีส่วนร่วม 4 ระดับ คือ ระดับ 1 หมายถึง ไม่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน ระดับ 2 หมายถึง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนน้อย ระดับ 3 หมายถึง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนปานกลาง และระดับ 4 หมายถึง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนมาก

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

การศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ และฟื้นฟู ป่าชายเลน กรณีศึกษา บ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.76) มีอายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 36.18) เนื่องจากช่วงวัยนี้แข็งแรงและมีกำลังในการทำประมงมากกว่าช่วงวัยอื่น ๆ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 34.67) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 39.70) เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน เช่น การทำสวนยางพารา การทำประมง เป็นต้น ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนใหญ่คือ 20 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 49.25) และมีสมาชิกในครัวเรือน 6-10 คน (ร้อยละ 58.79) ตามลำดับ ผู้ชายมีการเข้าไปใช้ประโยชน์และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟู ป่าชายเลนมากกว่าผู้หญิง (ร้อยละ 52.76) เนื่องจากผู้ชายมีหน้าที่ออกเรือทำประมงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าชายเลน เช่น ออกหาปลา ซึ่งทำให้มีความรู้เกี่ยวกับสัตว์น้ำและพันธุ์ไม้ในป่าชายเลนมากกว่าผู้หญิง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนบ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเคยใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน โดยเข้าไปใช้ประโยชน์จากเส้นทางศึกษาธรรมชาติบ้านกลาง ซึ่งมีระยะทางทั้งหมด 884 เมตร โดยกิจกรรมที่ทำมากที่สุด คือ ศึกษาพันธุ์ไม้ต่างๆ ในป่าชายเลน (ร้อยละ 27.14) ในกรณีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในบริเวณป่าชายเลนบ้านกลางเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจพบมากที่สุดคือ ตกปลาบริเวณป่า ชายเลน (ร้อยละ 41.71) (Table 1)

Table 1 Percentage of resources utilization in the mangrove forest area of Ban Klang

Utilization	Frequency	Percent
Utilization of the nature trail (884 meters total distance)		
Study of ecosystems in mangrove forest	43	21.61
Study of trees species in mangrove forest	54	27.14
Study of aquatic animal species in mangrove forest	52	26.13
Study of land animal species in mangrove forest	50	25.12
Total	199	100.00
Utilization of the mangrove forest area for tourism and recreation		
Nature walk in mangrove forest	65	32.66
Nature canoeing around mangrove forest	51	25.63
Fishing around mangrove forest	83	41.71
Total	199	100.00

กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ สืบเนื่องมาจากที่ชุมชนบ้านกลางได้จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติไว้ เพื่อให้บุคคลที่สนใจได้เข้ามาชมธรรมชาติในบริเวณป่าชายเลนบ้านกลาง ซึ่งไชยภูมิ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้สนับสนุนงบประมาณให้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดำเนินการก่อสร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนบ้านกลางจำนวน 4,000,000 บาท ความยาวของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 884 เมตร ความกว้าง 1.30 เมตร

การใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำในบริเวณป่าชายเลนบ้านกลาง พบว่าปลาที่จับได้มากที่สุดคือ ปลากะบอก (ร้อยละ 41.18) การนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ ด้านการประกอบอาหาร (ร้อยละ 56.92) ตามที่นภดล (2554) ได้กล่าวไว้ว่า ปลากะบอกจะพบได้ตามชายฝั่งทะเล และจะชอบอยู่รวมกันเป็นฝูง ซึ่งสภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านกลางมีความอุดมสมบูรณ์จึงทำให้สามารถพบปลากะบอกได้มาก หอยที่จับได้มากที่สุดคือ หอยจ๊อบแจง (ร้อยละ 32.75) การนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ ด้านการประกอบอาหาร (ร้อยละ 56.61) เนื่องจากหอยจ๊อบแจงอาศัยในป่าชายเลนหากินตามพื้นเลน และชอบอาศัยอยู่รวมกัน ทำให้สามารถจับหอยจ๊อบแจงได้ครั้งละจำนวนมาก กุ้งที่จับได้มากที่สุดคือ กุ้งแชบ๊วย (ร้อยละ 51.58) การนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ ด้านการประกอบอาหาร (ร้อยละ 53.28) เนื่องจากกุ้งแชบ๊วยเป็นกุ้งที่อาศัยตามชายฝั่งทะเล และจะพบมากที่สุดตามพื้นดินเลน ปูที่จับได้มากที่สุดคือ ปูดำ (ร้อยละ 75.00) การนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ ด้านการประกอบอาหาร (ร้อยละ 52.11) เนื่องจากสามารถพบปูดำได้ในบริเวณป่าชายเลน โดยขุดรูอยู่ตามชายทะเลบริเวณฝั่งที่เป็นโคลน รายละเอียดดัง Table 2 ซึ่งสอดคล้องกับบัญญัติกานต์ (2558) ได้ทำการศึกษาการใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ อำเภอเมืองจังหวัดกระบี่ พบว่า การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยปลาที่จับได้มากที่สุด คือ ปลากะบอก ปูที่จับได้มากที่สุด คือ ปูดำ กุ้งที่จับได้มากที่สุด คือ กุ้งแชบ๊วย และหอยที่จับได้มากที่สุด คือ หอยจ๊อบแจง ซึ่งการนำไปใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ นำไปประกอบอาหาร เครื่องมือที่ใช้ในการจับสัตว์น้ำมากที่สุดคือ แห (ร้อยละ 32.08) ตามที่จุฑามาศ (2558) ได้กล่าวว่า แหเป็นเครื่องมือที่สามารถจับปลาได้จำนวนมาก ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมใช้กัน และสถานที่ที่พบสัตว์น้ำมากที่สุดคือ บริเวณ ป่าชายเลน (ร้อยละ 45.62) เนื่องจากระบบนิเวศป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศขนาดใหญ่ที่มีองค์ประกอบมากมายทำให้สามารถพบสัตว์น้ำในบริเวณป่าชายเลนได้ในจำนวนมาก

Table 2 Percentage of catches per species

Type	Frequency	Percent
FISH		
<i>Sillaginidae argentifasciata</i>	54	28.88
<i>Lates calcarifer</i>	32	17.11
<i>Mugilidae</i>	77	41.18
<i>Plotosus</i>	24	12.83
SHELL		
<i>Cerithidea obtuse</i> (Lamarck 1822)	112	32.75
<i>Laevistrombus canarium</i>	89	26.02

Type	Frequency	Percent
<i>Babylonia areolata</i>	56	16.38
<i>Anadara granosa</i>	85	24.85

Table 2 (Continued)

Type	Frequency	Percent
SHIRMP		
<i>Euphausiacea</i>	53	33.33
<i>Penaeus monodon</i>	24	15.09
<i>Fenneropenaeus merguensis</i>	82	51.58
CRAB		
<i>Portunus pelagicus</i>	44	25.00
<i>Scylla serrata</i>	132	75.00

ชนิดของพันธุ์ไม้ที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ทั้งหมด 14 ชนิด ได้แก่ โกงกาง โปรงขาว โปรงแดง ถอบแถบ น้ำ พังกาหัวสุม แสม ลำพูทะเล ตะบูน เป้งทะเล ประทะเล จาก เหงือกปลาหมอ และตาตุ่มทะเล ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถสรุปได้ดังนี้ พันธุ์ไม้ที่นำมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ แสม (ร้อยละ 32.87) มีการนำไปใช้ประโยชน์ด้านสร้างที่อยู่อาศัยมากที่สุด (ร้อยละ 64.79) เนื่องจากแสม เป็นไม้เนื้อแข็งมีขนาดกลางถึงใหญ่ และพบได้มากกว่าพันธุ์ไม้ชนิดอื่น ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงนิยมนำมาสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของ เกตุวดี และ ธิดา รัตน์ (2560) ได้ทำการศึกษา การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าชายเลนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า ชายเลน ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง พบว่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรด้านป่า ไม้ ชนิดและจำนวนต้นไม้ที่นำมาใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ ต้นโกงกางใบเล็ก การใช้งานมากที่สุด คือ ก่อสร้างบ้าน ทั้งนี้เนื่องจากต้นโกงกาง ใบเล็ก มีจำนวนมากกว่าไม้ชนิดอื่น ๆ และความแข็งแรง ทนทานดีกว่าไม้อื่น ๆ รองลงมาคือ โกงกาง (ร้อยละ 30.55) ตะบูน (ร้อยละ 18.06) ลำพูทะเล (ร้อยละ 2.08) จาก (ร้อยละ 1.39) โปรงขาว (ร้อยละ 0.93) และโปรงแดง (ร้อยละ 0.69) นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านสร้างที่อยู่อาศัยมากที่สุด นอกจากนั้นยังพบเหงือกปลาหมอ (ร้อยละ 6.02) ถอบแถบน้ำ (ร้อยละ 3.01) ตาตุ่มทะเล (ร้อยละ 1.85) และประทะเล (ร้อยละ 0.23) มีการนำไปใช้ประโยชน์ด้านยารักษาโรคมากที่สุด เป้งทะเล (ร้อยละ 1.39) มีการนำไปใช้ประโยชน์ด้านสร้างเครื่องมือประมงมากที่สุด พังกาหัวสุม (ร้อยละ 0.93) มีการนำไปใช้ประโยชน์ด้านสร้างกระชังปลามากที่สุด (Table 3)

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบริเวณพื้นที่บ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบริเวณพื้นที่บ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา พบว่าทั้งหมดเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบ้านกลาง ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22 แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชาย

เลน และมีการร่วมมือกันในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบ้านกลางเป็นอย่างดี โดยในแต่ละด้านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่าง ๆ ดังนี้

Table 3 Frequency and percentage of used trees in mangrove forest

Tree Species	Utilization					Frequency	Percent
	Dwelling	Bridge	Fish Cage	Fishery Instrument	Medicine		
<i>Rhizophora uconata</i>	65.91	4.55	16.67	12.88	0	132	30.55
<i>Ceriops decandra</i>	75.00	25.00	0	0	0	4	0.93
<i>Ceriops tagal</i>	66.67	33.33	0	0	0	3	0.69
<i>Derris trifoliata</i> Lour.	0	0	0	0	100.00	13	3.01
<i>Bruguiera gymnorhiza</i>	25.00	0	50.00	25.00	0	4	0.93
<i>Avicennia officinalis</i>	64.79	11.97	5.63	17.61	0	142	32.87
<i>Excoecaria agallocha</i>	44.44	11.11	22.22	22.22	0	9	2.08
<i>Xylocarpus granatum</i>	67.95	5.13	15.38	11.54	0	78	18.06
<i>Phoenix paludosa</i>	0	0	0	83.33	16.67	6	1.39
<i>Cycas rumphii</i>	0	0	0	0	100.00	1	0.23
<i>Cycas rumphii</i>	100.00	0	0	0	0	6	1.39
<i>Acanthus ebracteatus</i>	0	0	0	0	100.00	26	6.02
<i>Excoecaria agallocha</i>	25.00	0	12.50	12.50	50.00	8	1.85

ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่มกิจกรรม อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.19 ส่วนใหญ่เข้าร่วมศึกษาสภาพพื้นที่และความสมบูรณ์ของป่าชายเลนบ้านกลางมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 และการมีส่วนร่วมศึกษาการป้องกัน และแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน เพื่อแก้ไขปัญหาป่าชายเลนเสื่อมโทรมน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.88 อาจเป็นเพราะชาวบ้านไม่ค่อยมีเวลาเนื่องจากต้องทำงานของตนเอง จึงทำให้ไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมศึกษาการป้องกัน และแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ณัฐติกันต์ (2558) ได้ทำการศึกษาการใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่าประชาชนไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมวางแผนโครงการ เนื่องจากประชาชนในชุมชนต้องพึ่งพาตัวเองในการประกอบอาชีพ จึงทำให้ไม่ค่อยมีเวลามาเข้าร่วม

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.15 ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมประชุมวางแผนในการกำหนดกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟู ป่าชายเลนบ้านกลาง เช่น กิจกรรมการ

ปลูก ป่าชายเลนที่จัดขึ้นเนื่องในวันที่ 12 สิงหาคม วันแม่แห่งชาติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 และมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบ้านกลางน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.95 เนื่องจากประชาชนยังไม่พร้อม และขาดประสบการณ์ในการเป็นกรรมการซึ่งการเป็นกรรมการต้องมีหน้าที่รับผิดชอบมาก ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบ้านกลางน้อยที่สุด

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.23 ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน เช่น กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนที่จัดขึ้นเนื่องในวันที่ 12 สิงหาคม วันแม่แห่งชาติมากที่สุด และมีส่วนร่วมในการจัดค่ายอนุรักษ์ป่าชายเลนกับทางหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมกันปลูกป่าชายเลน เช่น ค่ายเยาวชนกล้าเข้ม น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.95 อาจเป็นเพราะชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชาสัมพันธ์น้อยไม่ค่อยทั่วถึงทำให้มีประชาชนที่มาร่วมน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี และคณะ (2558) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน พื้นที่หาดสระบัว ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าประชาชนไม่ค่อยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสิ่งพิมพ์

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก ค่าเฉลี่ย 2.31 ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมใช้ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างมีเหตุผลและเป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับของชุมชน เช่น นำไม้มาสร้างบ้าน โดยการตัดไม้ 1 ต้น ต้องทำการปลูกทดแทน 5 ต้นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโชติ (2554) ได้ศึกษาองค์กรชุมชนในการจัดการป่าชายเลน อ่าวปากคลอง จังหวัดภูเก็ต พบว่า ประชาชนมีการกำหนดกติกาในการรักษาป่าชายเลน จัดทำสื่อเผยแพร่ และกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชายเลน

สรุป

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน พบว่าปลาที่จับได้มากที่สุดคือ ปลากะบอก (ร้อยละ 41.18) หอยที่จับได้มากที่สุด คือ หอยจืดแฉะ (ร้อยละ 32.75) กุ้งที่จับได้มากที่สุด คือ กุ้งแชบ๊วย (ร้อยละ 51.58) ปูที่จับได้มากที่สุด คือ ปูดำ (ร้อยละ 75.00) และการศึกษาการเข้าไปใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ในบริเวณป่าชายเลนบ้านกลาง พบว่าพันธุ์ไม้ที่นำมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ แสม (ร้อยละ 32.87) ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนบ้านกลาง จัดอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 ส่วนข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนมากกว่านี้ เพื่อให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง มีการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่จัดขึ้นในวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลป่าชายเลนมากยิ่งขึ้น และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาจัดการกับผู้นุกรุกป่าชายเลนอย่างจริงจัง รวมถึงประชาชนต้องช่วยกันติดตามและดูแลต้นไม้จากการปลูกป่าชายเลนเพื่อให้ป่าชายเลนยังคงอยู่กับลูกหลานชุมชนบ้านกลางต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และที่สำคัญคือ ขอขอบคุณผู้นำชุมชนและชาวบ้าน หมู่ที่ 6 บ้านกลาง ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ได้ให้ข้อมูลต่างๆ และมีส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้ และทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- เกตุวดี จันวินิจ และธิดารัตน์ คำล้อม. 2560. การศึกษาใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าชายเลนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง, น.294-303. ใน **รายงานการประชุมการป่าไม้ ประจำปี พ.ศ. 2560**. โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น, กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2558. การसानแห. แหล่งที่มา: <http://purefff.blogspot.com/.1/02/2015html> 15 พฤษภาคม 2560
- ไชยภูมิ สิทธิวัจ. 2554. **คู่มือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน บ้านกลาง**. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.
- โชติ ถาวร. 2554. **องค์กรชุมชนในการจัดการป่าชายเลน อ่าวปากคลอง จังหวัดภูเก็ต**. แหล่งที่มา <http://www.stou.ac.th/offices/ord/pac/file/agr4.pdf>, 22 กรกฎาคม 2559
- ณัฐติกันต์ ชุสลับ. 2558. **การใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่**. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
- นภดล มณีวัต. 2554. ปลากระบอก. แหล่งที่มา: <http://www.siamsouth.com/smf/index.php?topic=24427.01,15> พฤษภาคม 2560
- พลศรี วันธงไชย. 2556. **คู่มือความรู้เรื่องป่าชายเลน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. สำนักพิมพ์บริษัท พลอยมีเดีย จำกัด, กรุงเทพฯ.
- ราตรี นินละเอียด, กิตติชัย รัตนะ และวิชา นิยม. 2558. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนพื้นที่หาดสระบัว ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช. **วารสารวนศาสตร์** 34 (2): 22-32.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2559. **ประโยชน์ของป่าชายเลน**. แหล่งที่มา: http://fieldtrip.ipst.ac.th/intro_sub_content.php?content_id=24&content_folder_id=321, 7 สิงหาคม 2559.